

Asia: VN/758/2023

Lausuntopyyntö raskauden keskeyttämisestä annetun lain ja steriloimislain muutoksista johtuvista asetusmuutoksista

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne valtioneuvoston asetukseen raskauden keskeyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta

-

Kommenttinne sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen raskauden keskeyttämisestä ja steriloimista koskevista lomakkeista annetun asetuksen muuttamisesta

Aborttilain muutokset

Keskeinen muutos on, että ennen 12. raskausviikon loppua tehtävissä keskeytyksissä ei tarvita lääkärin tai lääkärin lupaa eikä keskeytykselle tarvitse esittää perusteita. Keskeytys kuitenkin vaatii lääkärivastaanottoa, koska kyseessä on lääketieteellinen toimenpide. Lääkäri ei voi kuitenkaan kieltää keskeytyksen saamista eikä lääkäri täten anna keskeytykselle lupaa. Vastaavasti Valviran lupaa ei tarvita sikiön sairauden tai ruumiinvian johdosta tehtävät keskeytyksiin, jotka tehdään ennen 12. raskausviikon loppua. Edellytyksiin, jotka koskevat 12. raskausviikon jälkeen tehtäviä keskeytyksiä, ei tehty muutoksia.

Aborttilaista myös kumottiin 1.1.2023 lähtien 3 §, jonka mukaan jos nainen on saatettu raskaaksi seksuaalirikoksen seurauksena, ei raskautta saa keskeyttää, ellei rikoksesta ole nostettu syytettä tai sitä ole ilmoitettu syytteeseen pantavaksi taikka rikoksen tapahtumista asian johdosta toimitetun esitutkinnan perusteella ole pidettävä ilmeisenä (laki raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta 730/2022).

Sukupuolen vahvistamista koskevan lainsäädännön muutokset

Lainsäädäntöuudistuksessa lainsäädännöstä poistuu sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä se, että henkilö on steriloitu tai että hän muusta syystä on lisääntymiskyvytön. Tästä johtuen kumotaan steriloimislain (283/1970) 1 §:n 7 kohta, jonka mukaan steriloimiseen voidaan asianomaisen

henkilön pyynnöstä ryhtyä, kun henkilö pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja elää tämän sukupuolen mukaisessa roolissa.

Lomakeasetus

Lomakeasetuksen 1 §:n mukaan asetuksessa säädetään raskauden keskeyttämisen ja steriloinen hakemiseen ja päätöksentekoon sekä edellä mainittujen toimenpiteiden ilmoittamiseen liittyvistä lomakkeista. Asetuksen 3 §:ssä määritellään tarkemmin, missä tilanteessa käytetään mitään lomaketta. Lomake-asetuksen lomakkeet ovat potilasasiakirjoja. Lomakeasetuksen 3 §:n mukaan raskauden keskeyttämistä ja steriloinen koskevat hakemukset ja ilmoitus tilastoviranomaiselle (Terveystieteiden tutkimuskeskus) tulee tehdä lomakeasetuksen mukaiselle lomakkeelle pykälässä tarkemmin säädetyin perustein.

Muutostarpeet ja lausunnonantajan lausunto:

Ehdotus uudistettuun AB1-lomakeeseen:

Kun nainen uuden aborttilain mukaan saa pyytää keskeytyksen raskauden keston ollessa enintään 12+0 viikkoa, nykyinen AB1 menettää näissä tapauksissa merkityksensä. Siten vaatimus uudistetun AB1:n käytöstä $\leq 12+0$ raskausviikoilla tehtävissä keskeytyksissä huolimatta lain uudistuksesta herättää varmasti hämmennystä. Ehdotamme, että AB1-lomake uusitaan siten, että lomakkeen otsikoksi tulee 'RASKAUDEN KESKEYTTÄMINEN KUN RASKAUS ON KESTÄNYT $>12+0$ RASKAUSVIIKKOA'.

- Vaikkakaan potilaan allekirjoitusta alle 12+0 tehtävissä keskeytyksissä ei vaadita ehdotettuun uudistettuun AB1-lomakeeseen, niin esim. kohta 25 ('Pyydän että raskauteni saataisiin keskeyttää') on uuden lain hengen vastainen. Edelleen, miksi lääkärin tulisi allekirjoittaa uusittu AB1-lomake alle 12+0 tehtävissä keskeytyksissä? Kyseessä on tavanomainen lääketieteellinen hoito, johon potilaalla on oikeus. Nämäkin seikat puoltavat AB1-lomakkeen muuttamista siten, että sitä käytetään vain kun raskaudenkesto on yli 12+0 viikkoa.

- Nyt esitettyyn, uudistettuun AB1-lomakeeseen on ajateltu kerättävien tarvittavat kliiniset ja edelleen THL:n aborttirekisteriin lähetettävät tiedot myös $\leq 12+0$ raskausviikoilla tehtävistä keskeytyksistä (ks 20.2.2023 ASETUSMUISTIO, LUONNOS, sivu 5(14), rivi 9). Kuitenkin ko. tiedot ovat tavanomaisia, sairaskertomuksiin kerättäviä tietoja. Niiden systemaattiseen keräämiseen voi käyttää AB4 lomaketta, joka sisältää näiltä osin samat tiedot kuin AB1, ja jota jatkossakin tarvitaan ilmoitettaessa raskaudenkeskeytykset THL:ään.

- Kohta 32. Suluissa oleva lause ('...suorittajalääkäri ei puolla raskauden keskeyttämistä.') ei ole looginen - suorittajalääkäri on lääkäri, joka suorittaa keskeytyksen (lääkkeellisen tai kirurgisen). Jos hän ei suostu keskeytykseen, hän ei ole suorittajalääkäri. Suluissa olevan tekstin voisi siten hyvin poistaa.

Lomake Luonnos 20.2.23 (Valtioneuvoston....)

- 3 pykälä, keskimäinen kappale, pitkän lauseen loppu (rivi 4) '... aikaisemmin kielteisen ratkaisun.... ja päätös'. Ko lause ei uuden aborttilain voimaantulon jälkeen ole mielekäs - eihän lääkäri voi kieltää potilaalta raskaudenkeskeytystä raskauden keston ollessa $\leq 12+0$ raskausviikkoa (ja sitä pidemmällä oleviin keskeytyksiin tarvitaan VALVIRAn lupa jatkossakin). Ko. lause tuleekin kirjoittaa uudestaan tai jopa poistaa kokonaan.

Uudistettu sterilisaatiolomake (ST1)

- Ehdotetut muutokset ammatin/työn ja sterilisoimisen perusteen (transseksuaalin sukupuolen vahvistaminen) osalta ovat perusteltuja. Lomakkeen kohdassa 21(4) ja kohdassa 22(4) sana nainen voitaisiin korvata sanalla hakija. Lisäksi voidaan harkita, onko kohdassa 17 tarpeen mainita, että täytetään ainoastaan kun nainen on raskaana. Hakija voisi olla myös juridinen mies, joka on lisääntymisbiologinen nainen.

Kommenttinne lomakkeiden muuttamisesta johtuvista seurauksista potilastietojärjestelmiin (erityisesti potilastietojärjestelmien toimittajat)

-

Niinivaara Jaana

HUS -kuntayhtymä - HUS-yhtymä, Konsernihallinto, johtajaylilääkäri Markku Mäkijärvi